

Landschap spreekt in Noorderbroek

In Noorderbroek bij Varsseveld zijn ontstaan en historie van typisch broekgebied nog volop tastbaar.

door
Henk Harmsen

henk.harmsen@gelderlander.nl

HALLE - Een land van beken, stuwen, bruggen, broekbossen en rechte ontsluitingswegen. We zijn in het Noorderbroek, tussen Halle en Varsseveld.

De in deze serie gebruikelijke wandeling wordt, vanwege de uitgestrektheid van dit landschapsmonument, ditmaal een autorit met streekhistoricus Bennie Eenink (1951) en zijn buurman Dikkie Mellendijk van 'de Plark' (1930), beiden bewoners van de Marssestraat, en André Kaminski (1965) van StAM (Stichting Achterhoek weer Mooi).

De Marssestraat loopt net over de oude grens nat/droog, daar waar in de negentiende eeuw de eerste huizen konden verrijzen. Eeninks familie kwam hier rond 1840 wonen. Alles rondom was toen nog heide; je kon de kerktorens van Varsseveld en Zelhem zien. „Mijn oma hoorde van haar oma dat het water vroeger tot vlak bij ons huis kwam, ongeveer anderhalve kilometer van de Slingebeek. Als het water zich terugtrok, zochten ze achtergebleven vissers in de lage delen.

In feite was het Noorderbroek een soort stuwmeer; een grote spons die via Slingebeek en Bielheimerbeek naar watermolens veel energie leverde. Daardoor was er ook veel trammetal. De strijd tussen de belanghebbenden van de watermolens van Doetinchem en de van klooster Bethelhem in de zestiende eeuw leidde tot complete vechtpartijen. Beide partijen probeerden door het graven van zeulen en doorsteken van dijken zo

veel mogelijk water naar hun molenrad te leiden. Twee watermolens stonden ook hier, een bij de Meindert en een in het Ehringveld; daarna herinneren nog de veldnamen Móllegoor en Mólleenkamp.

► **Broekgebied bij Varsseveld laat nog iets zien van nederzettingsgeschiedenis in de midden-Achterhoek**

Het Noorderbroek heette vroeger Oirbroek; de ligging noordelijk van het dorp Varsseveld zal al eens tot de huidige naam hebben geleid. Omdat het drassige en vaak overstromde land weinig waard was als landbouwgrond, werden er flinke bossen op geplant. Dikkie Mellendijks opa 'Plarks Derk' heeft nog geholpen met de aanleg op gronden van de bemiddelde eigenaar Van Everdingen. En in de winter werkte opa bij het dunnen voor houtverkoop, vooral mienholt, oftewel den-

■ **Bennie Eenink (rechts) en Dikkie Mellendijk op de sluis van de Kleine Bekke. Het water en vooral de afvoer daar van speelt nog altijd een grote rol in het Noorderbroek.** foto Jan van den Brink

nen-stuthout voor de mijnen in het Duitse Ruhrgebied. Onze rondrit maakt verhalen los. Hier werd ooit het paard van Eenink wild door steken van daasvliegen, bij het halen van hout dat vanuit het Noorderbroek aan de boeren werd verkocht - boerengeriefhout. Ginds zat een boer, bijgenaamd Hendrik van Stomp, op de meest wonderlijke tijden zijn koeien te melken, zelfs

in het donker. Daar lag een strook grond, zo lang en smal dat het de Haazenband (kousenband) werd genoemd. We rijden langs een wei met Heck-runderen, een teruggelofte Duits ras, haast ogend als oerossen. Camping Reugebrink heeft haar uitweg naar de Halse Marssestraat, maar ligt in Westendorp. Oorzaak is ene Harmen Reugebrink, die meer dan 150 jaar geleden met zijn gezin

aan de Halse kant van de grens woonde. Maar toen hij ontdekte dat de gemeente Wisch gunstige belastingtarieven had, verplaatste hij zijn boerderij enkele tientallen meters, tot het over de grens. Gunstig voor hem, maar de camping heeft tot op de dag van vandaag een moeilijk vindbaar adres

Dit is deel 29 in de serie over landschapsmonumenten.